Dağ şəraitində hücum əməliyyatı necə aparılmalıdır?

Xatırlayaq ki, Azərbaycan Silahlı Qüvvələri qarşısında duran birinci tapşırıq işğal altında olan ərazilərin azad edilməsidir. İşğal altında olan ərazilər isə əsasən dağlıq ərazilərdir. Dağlıq ərazinin xüsusiyyətləri və onların qoşunların fəaliyyətlərinə təsiri diqqət yetirilməli olan ən vacib məsələlərdən biridir.

Əvvəlki məqalədə dağlıq ərazidə hər qoşun növü və qoşun qisiminin fəaliyyətində diqqət yetirilməli olan məsələləri araşdırdıq. Bu məqalədə isə dağlıq ərazidə hücum döyüşünün təşkili və hücum hazırlığının xüsusiyyətləri barədə araşdırma aparacağıq.

Əvvəli ötən sayımızda...

Korpusun yaxın tapşırığı qarşıda duran düşmən ordu korpusunun qruplaşmalarının əsas qüvvələrinin dərinliyinə qədər darmadağın edilməsi, əməliyyat dərinliyinə hücumun sonrakı inkişafı üçün əlverişli şərait yaradacaq dağ massivinin vacib hissələrinin tutulması olmalıdır. Korpus bu tapşırığı ən azı birinci əməliyyat günü yerinə yetirməlidir.

Korpusun sonrakı tapşırığı isə düşmənin ikinci eşelonlarının və əməliyyat ehtiyatlarının darmadağın edilməsi və dağlıq rayonun korpus əməliyyatının məqsədinə çatmasını təmin edən hissələrini ələ keçirməkdən ibarət olmalıdır.

Bütün bunlar o demək deyil ki, istənilən halda ordu korpusuna bu tapşırıqlar verilə bilər. Bu o deməkdir ki, ordu korpusu bu döyüş imkanlarına sahib olmalı və ya gücləndirilməli, planlaşdırılmada isə bunun dəqiq hesabı aparılmalıdır.

Dağlıq rayonda korpusun hücum əməliyyatının dərinliyi adi şəraitdə olduğuna nisbətən daha az olacaq.

Dağlıq Qarabağda düşmən müdafiə zolaqlarının yerləşdiyi ərazilərdə relyefinin xüsusiyyətlərini nəzərə alsaq korpusun hücumda vəzifəsi əməliyyatların birinci sutkası ərzində düşmənin hazırlıqlı müdafiəsinin birinci eşelon alaylarının (briqadalarının) dərinliyinə qədər yarılması, orta hesabla 10-15 km dərinlikdə aşırımların və dağlıq ərazinin digər vacib oyektlərinin tutulmasından ibarət ola bilər. Hücum zolağının eni 10-20 km, əməliyyatın davamı 3-5 sutka, orta hücum tempi sutkada 4-5 km ola bilər. Bunlar orta rəqəmlərdir, daha dəqiq göstəricilər qərargah tərəfindən əməliyyatın təşkili zamanı real hesablar əsasında müəyyən olunacaq.

Korpusun dağlarda əməliyyat düzülüşü elə qurulmalıdır ki, hər bir hücum istiqaməti üzrə müstəqil hücum qruplaşması yaradılsın. Hər bir qruplaşma bir-birindən asılı olmayaraq, sərbəst döyüş aparmaq üçün uyğun tərkibdə, yetərli döyüş imkanlarına sahib olmalı, təchiz və təmin edilməlidir.

Qoşunların əsas hücum qruplaşması elə istiqamətdə olmalıdır ki, fəaliyyətlər üçün ən asan və ən əlverişli olsun, düşmənin əsas qüvvələrini qısa müddətdə darmadağın etməyə imkan versin. Korpus öz tərkibinə, döyüş imkanlarına və ərazinin xüsusiyyətlərinə görə iki, bəzən isə üç istiqamətdə hücum edə bilər. Hücum zamanı reyd dəstəsinin, yandan keçmə dəstələrinin əsas qüvvələrlə razılaşdırılmış fəaliyyəti nəzərdə tutulmalıdır. Düşmən bizim qüvvələrimizin dövrələmə və yandan keçmələrinə yol verməməyə, aşırımları və yol qovşaqlarını mühafizə edərək əldə saxlamağa çalışacaq. Düşmənin bu fəaliyyətlərinin qarşısını almaq, desantı ilə mübarizə aparmaq və digər tapşırıqların həlli üçün güclü və mobil, sürətli manevr qabiliyyətli ümumqoşun ehtiyatı yaratmaq lazımdır.

Korpusun əməliyyat düzülüşünün birinci eşelonunda dağ-atıcı briqadalarından istifadə etmək məqsədəuyğundur. Hücuma cəlb oluacaq birliklərdə dağatıcı birləşmələrin sayının və hazırlığının yetərincə olmaması, dağlıq ərazinin "sürpriz"ləri hücum əməliyyatlarını məğlubiyyətə apara bilər. Odur ki, ştatstruktur dəyişiklikləri etmək, döyüş hazırlığının təşkilinə yenidən baxmaq mütləq vacibdir.

Tank bölmələri isə tank keçə biləcək istiqamətlərdə və daha çox hücumun inkişafı gözlənilən istiqamətlərdə düşmənin dərinlikdə olan vacib rayon və obyektlərinin ələ keçirilməsi məqsədilə tətbiq olunmalıdır.

Qoşunların hərəkəti əsasən yolara bağlı olduğuna görə cəbhə boyu manevr demək olar ki, mümkün olmayacaq. Odur ki, hər istiqamətə əməliyyatın bütün dərinliyi boyu tapşırıqların yerinə yetirilməsini və təyin edilmiş rayonlara çıxmasını təmin etməsi üçün lazımi miqdarda qoşun, döyüş sursatı, yanacaq və digər maddi vəsait ehtiyatları ayrılmalıdır.

Reyd dəstələrinə qoşunların idarəetmə sistemlərinin məhv edilməsi, aerodromların, anbarların və yol qovşaqlarının tutulması tapşırıqları qoyula bilər. Dağlıq Qarabağ ərazisində əməliyyat və strateji ehtiyatların yerləşmə rayonları və ehtimal olunan hərəkət matşrutları düzgün qiymətləndirilməli, əsasən bu marşrutların bağlanması nəzərə alınmalıdır.

Texnologiyanın inkişafını və yeni imkanlarını öyrənmək, döyüş tapşırıqlarının yerinə yetirilməsində tətbiq etmək yeni araşdırma mövzularından biri olmalıdır. Məsələn, kəşfiyyat və döyüş PUA-ları, dronlar reyd dəstələrinin tapşırıqlarını çox uğurla yerinə yetirə bilər. Bu yeniliklər, ideya sferasından çıxmalı, öyrənilməli, tədris edilməli, təlimlərdə sınaqdan keçirilməli və əməliyyatlarda tətbiq edilməlidir.

Yandan keçmə dəstələri müdafiə olunan düşmənə cinah və arxadan zərbə endirməklə, hücuma keçən qoşunlara dağ aşırımlarını, keçidləri və yol qovşaqlarını ələ keçirməkdə köməklik göstərməlidir.

Korpusun yandan keçmə dəstəsinə gücləndirilmiş motoatıcı tabora qədər qüvvə təyin etmək lazımdır, başqa sözlə desək bu, qarışıq tabor taktiki qrupu olmalıdır. Bu qüvvə sayca az olsa da, zərbə və atəş gücü yüksək olmalıdır ki, özündən daha böyük düşmən qüvvəsinə qarşı döyüş tapşırığı yerinə yetirə bilsin.

Korpusun artilleriya qrupu elə hesabla yaradılmalıdır ki, hücumun hər istiqamətində düşmənə etibarlı atəş zərbəsi təmin edilsin. Bunun üçün ştatda olan və verilmiş artilleriyanın böyük hissəsi birinci eşelon briqadaları arasında paylanmalıdır. Qərargahlar tərəfindən hər hücum istiqamətində olan və cəlb edilməsi ehtimal olunan düşmən qüvvələri, ərazinin və şəraitin xüsusiyyətləri dəqiq təhlil edilməli, əməliyyat niyyəti təmin edilməlidir.

HHM qoşunlarının qruplaşması, habelə tank əleyhinə ehtiyatlar, hərəkəti manеə dəstələri hücumun hər istiqmətində fəaliyyət göstərən qoşunların müstəqilliyini təmin etmək baxımından yaradılmalıdır. Bu təminat növlərinin hər istiqamət üzrə, kəmiyyət və keyfiyyət baxımından, ayrılmış tərkibi yerinə yetirəcəkləri tapşırıqları təmin etməlidir.

Korpusun və briqadaların əsas zərbə istiqamətləri müdafiə olunan düşmənin əsas qüvvələrinin cinahına və arxa tərəfinə çıxmalıdır.

Eyni zamanda hücumun birbaşa istiqaməti düşmən olmayan ərazilərdə əsas zərbə istiqamətinin dəyişilməsi variantlarını nəzərdə tutmaq lazımdır. Hücum niyyəti düşmən tərəfindən vaxtından əvvəl aşkar olunarsa və buna qarşı müdafiənin dayanıqlığının artırılması üzrə tədbirlər görülərsə, qüvvələrlə qısa zamanda manevr edərək hücumun əsas istiqamətini dəyişmək əməliyyatın taleyini həll edə bilər.

Dağlıq Qarabağ ərazidə hücum əməliyyatlarının aparılması üsulları elə seçilməlidir ki, bizim qoşunların hücumunun mümkün maksimal tempini, hücum səylərinin düşmən müdafiəsinin dərinliyinə keçirilməsini, düşmənin dövrələnməsini, o cümlədən havadan, öndən, cinahlardan və arxadan zərbələrin endirilməsini, düşmən qüvvələrinin parçalanmasını və hissələrlə məhv edilməsini təmin etsin. Hücum qüvvələrinin tərkibi, döyüş imkanları, təchizatı, hazırlığı, psixoloji vəziyyəti və idarəetməsi buna imkan verməlidir.

Dağlıq Qarabağ ərazinin şəraitlərinə diqqət yetirsək görərik ki, əsas hücum qüvvələri ilə düşmənə öndən zərbələr endirərkən, yandan keçmə və reyd dəstələri ilə düşmən müdafiəsinin dərinliyinə irəliləmək və əsas qüvvələrlə birləşdirmək böyük effekt verəcək. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, hücum istiqamətlərinin təcrid olunması və yolların məhdud sayda olmaları səbəbindən düşmənin mühasirəyə alınması və məhv edilməsi üçün qüvvələrin birləşməsi bəzən mümkün olmayacaq. Belə hallarda düşmənin darmadağın edilməsi ancaq briqada və tabor səviyyəsində tətbiq olunmalıdır.

Düşmən qüvvələrinin mühasirəyə alınması və onların hissələrlə məhv edilməsinə hücum qüvələri ilə əsas istiqamətlərdə hücum etməklə, eyni zamanda düşmən müdafiəsinin dərinliyində yerləşən aşırımların, dağ keçidlərinin və yol qovşaqlarının ələ keçirilməsi üçün hava desantlarının çıxarılması ilə nail olmaq olar.

Dağlarda ikinci eşelon eyni vaxtda və ya ardıcıl olaraq bir istiqmətdə, bəzən isə iki istiqamətdə döyüşə yeridilə bilər. Əksər hallarda ikinci eşelon, birinci eşelonun döyüş düzülüşünün üzərindən aşmaqla tətbiq olunacaq. Odur ki, qüvvələrin üzərindən aşma fəaliyyətləri döyüş hazırlığının gedişində və əməliyyatlara hazırlıq mərhələsində ikinci plana keçirilməməli, qarşılıqlı əlaqə məsələləri dəqiq işlənməlidir.

Taktiki hava desantları elə tətbiq olunmalıdır ki, aşırımları və dağlıq ərazinin digər mühüm oyektlərini ələ keçirmək, düşmənin taktiki və əməliyyat ehtiyatlarının yaxınlaşmasını ləngitmək, düşmənin aralıq müdafiə hədlərindəki sahələrdə yerləşən vacib əraziləri və hakim yüksəklikləri ələ keçirmək mümkün olsun.

Düşmənə atəşlə zərər vurulması, əsasən briqadalara planlaşdırılacaq. Bu planlaşdırılma zamanı düşmən müdafiəsinin çoxyaruslu olmasını və yüksəkliklərin arxa yamaclarında hədəflərin vurulmasının vacibliyini nəzərə almaq lazımdır.

Qoşunların istiqamətlər üzrə fəaliyyətlərində, həmlənin atəş hazırlığı hər bir istiqamətdə müxtəlif müddətə malik olacaq və müxtəlif vaxtlarda başlaya bilər. Həmlənin artilleriya dəstəyi, əsasən ayrı-ayrı hədəflər üzrə atəşin və cəmləşdirilmiş atəşlərin birləşməsi və ya atəşin ardıcıl cəmləşdirilməsi ilə həyata keçiriləcək. Çoxyaruslu müdafiə düzülüşündə atəş hazırlığı və həmlənin dəstəklənməsi zamanı düşmən eyni vaxtda bütün yaruslarda susdurulmalıdır. Bu susdurulma yollara bitişik dayaq məntəqələrində, həmçinin aşırımlarda və yüksəkliklərin qılınclarında daha çox diqqət mərkəzində olmalıdır.

Ardı var...

Səməndər MƏMMƏDOV
Hərbi ekspert